

Κριτική

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΑΥΤΟΣ ΤΟΥ

«Ο εραστής» του Χάρολντ Πίντερ σε
σκηνοθεσία Μαρίας Κυριάκου

Συνήθως όταν αγαπάς πολύ ένα συγγραφέα ή ένα συγκεκριμένο θεατρικό έργο, οι απαιτήσεις σου, ή τουλάχιστον οι προσδοκίες σου, από το εκάστοτε ανέβασμά του είναι υψηλές. Αλλά παρόλη την αφοσίωσή μου στον Πίντερ, ομολογώ ότι δεν θυμάμαι παραγωγές των έργων του που να είχαν προκαλέσει απόρριψη, παρά την ποικιλία προσεγγίσεων από τους Τίγκιλη, Ερωτοκρίτου, Λούρα, Καρσερά, Αραούζο, Χριστοφάκη, Δίκαιο, κ.ά. (στους «κ.ά.» περιλαμβάνονται όσοι αδικώς ξεγλιστρούν από την ασθενή μου μνήμη). Πιστεύω πως αυτό συμβαίνει επειδή ένας σκηνοθέτης μπορεί ν' ακούει τη μουσική του Πίντερ κι ένας άλλος- καθόλου, κι αυτός που δεν την ακούει, που δεν μιλά την ιδιόμορφη γλώσσα του, δεν τολμά ν' αγγίξει τα έργα του.

Και για να μην ρίχνω αόριστα κι ανεύθυνα επίθετα όπως «ιδιόμορφη», θα πω ότι ένα από τα γοητευτικά προσόντα της πιντερικής γλώσσας είναι η μεταφορά στον πεζό λόγο των κανόνων της ποίησης, όπως, π.χ., του εσωτερικού ρυθμού, σύμφωνα με τον οποίο εναλλάσσονται επαναλήψεις, παύσεις, ερωταπαντήσεις, ελλειπτικές ατάκες ή η δόμηση του κειμένου σαν ενιαίο κατασκευάσμα. Ένα άλλο γνώρισμα της pinteresque γλώσσας είναι η διάβρωση της χαρακτηριστικής για τον πεζό λόγο συγκεκριμένης σχέσης μεταξύ του σημαίνοντα και του σημαίνοντος με ποιητική αμφισημία.

«Ο εραστής», όπως η «Προδοσία», όπως το «Χώμα στο χέρι», βασίζονται πάνω στην κινούμενη άμμο της αμφισημίας, αναγκάζοντας

τον σκηνοθέτη να ακροβατεί ανάμεσα στις πιθανές αναγνώσεις των χαρακτήρων και των μεταξύ τους σχέσεων. Αλλά ακόμα και πάνω από το κεφάλι του σκηνοθέτη και πέρα από τις αποκωδικοποιήσεις του, ο Πίντερ εγκαθιστά απευθείας σχέση με τον θεατή αφήνοντας τον να ερμηνεύσει τα λεγόμενα από τα πρόσωπα του έργου με τρόπο δικό του. Ιδιαίτερα στον «Εραστή», το παιχνίδι ρόλων και η λανθάνουσα προσωπικότητα των ηρώων, που ακόμα και ο αριθμός τους είναι ζήτημα ερμηνείας του κειμένου, είναι θέματα δουλεμένα από τον συγγραφέα με καταπληκτική μαεστρία.

Πάντα φανταζόμουν τον «Εραστή» σε μια ραδιοφωνική εκδοχή, όπου μόνο η γλώσσα, μόνο οι φωνές των ηθοποιών θα οδηγούσαν τον ακροατή στον λαβύρινθο των σχέσεων του Ρίτσαρντ και της Σάρα, έτσι ώστε η αναίρεση της οπτικής φυσικής υπόστασης των ηθοποιών θα άφηνε την φαντασία απόλυτα ελεύθερη. Το τέλειο σημείο του κειμένου είναι η πλήρης απογείωση του παιχνιδιού ρόλων, κανείς από τους ήρωες δεν μπορεί πια να «επιστρέψει στη βάση», να είναι ο «αληθινός εαυτός του», έννοια που έχει καταργηθεί στο εννοιολογικό σύστημα του Πίντερ.

Η σκηνοθεσία της παραγωγής της ομάδας Side Effect Μαρίας Κυριάκου όχι μόνο δεν συμμερίζεται τις ιδέες μου για την αναίρεση της οπτικής πλευράς του κειμένου και την επένδυση στην ακουστική του εκδοχή, αλλά τολμά και προσθέτει στον λόγο του Πίντερ μια μουσικοκινητική εισαγωγή (μουσική Πέτρος Μπάρτζης). Και πολύ καλά κάνει, αφού πετυχαίνει τριπλό σκοπό. Ένας από τους οποίους είναι η προβολή της διαλογικής δομής των

μονόπρακτων του Πίντερ, όπου ο διάλογος δίνεται στην ακραία μορφή της αλληλεξάρτησης, της αντίδρασης του ενός χαρακτήρα σε κάθε δράση του άλλου, της ανταπόκρισης σε κάθε πρόσκληση, της αντιμετώπισης της κάθε πρόκλησης.

Οι δύο ηθοποιοί της παράστασης, η Μαρία Φιλίππου κι ο Στέλιος Ανδρονίκου, δεν κάνουν μηχανικές κινήσεις μιας αποστηθισμένης «χορογραφίας» αλλά μπαίνουν σ' ένα υποκριτικό φλερτ, σ' ένα παιχνίδι κινητικής μονομαχίας όπου καμιά πρόκληση του ενός δεν μένει αναπάντητη από τον άλλο. Στην εισαγωγή πετυχαίνεται και η ειρωνική παρουσίαση της αστικής φωλιάς του ζεύγους, με υπόσχεση όμως πολλών μεταμορφώσεων και μεταμφιέσεων (σκηνικά-κοστούμια Κωνσταντίνα Ανδρέου). Και το τρίτο στοιχείο που προαναγγέλλει η εισαγωγή: στη δοσολογική φόρμουλα της παράστασης αυξάνεται το ποσοστό της σάπρας το οποίο όμως με τον πιντερικά παράλογο τρόπο δεν μειώνει το ποσοστό της θλίψης και την αίσθηση της παγίδευσης.

Είναι αληθινή απόλαυση για τη σκηνοθετικά και μεγάλο κέρδος για τους θεατές να βλέπεις μια παράσταση όπου οι ηθοποιοί... ξέρουν τι τους γίνεται- συγχωρέστε τη λαϊ-

κότητα της έκφρασής μου. Η ιδιαιτερότητα των συγγραφικών και των σκηνοθετικών απαιτήσεων απαιτεί εξαιρετική ικανότητα να λειτουργούν ως υποκριτικό ζεύγος, να συλλαμβάνουν την κάθε αλλαγή διάθεσης του παρτενέρ τους. Και οι δύο, ο Στέλιος Ανδρονίκου και η Μαρία Φιλίππου, είναι ηθοποιοί με αρκετά δύσκολη επαγγελματική πορεία, δυσανάλογη με το ταλέντο με το οποίο είναι προικισμένοι. Έπαιξαν λιγότερους ρόλους απ' ό, τι τους άξιζε. Αλλά με τη συμμετοχή σ' αυτή την παραγωγή μιάς θύμισαν ότι μπορούν να παίξουν ανθρώπους που βασανίζονται με την ανεπάρκεια μίας και μόνο υπόστασής τους, που νιώθουν παγιδευμένοι στη σχέση τους κι όμως αναζητούν από αυτήν ανακούφιση. Κι όλα αυτά μπορούν να τα παίξουν με σπλ, με φινέτσα, με χιούμορ, με μέτρο.